

**ЧЛЕНСТВОТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕС:
ДЕВЕТ ГОДИНИ ПО-КЪСНО
THE MEMBERSHIP OF BULGARIA
IN THE EU: NINE YEARS LATER**

**ТРИНАДЕСЕТА
МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
7 октомври 2016 г., УНСС**

Конференцията е организирана под патронажа
на ректора на УНСС проф.д.ик.н. Стаги Стагев
и посветена на предстоящото българско председателство на ЕС

**THIRTEENTH
INTERNATIONAL CONFERENCE
7 October 2016, UNWE**

The conference has been organized under the patronage
of the Rector of the University of National and World Economy –
Prof. D.Sc.(Econ.) Statty Stattev
and dedicated to the forthcoming Bulgarian presidency
of the Council of the EU

ИЗДАТЕЛСКИ КОМПЛЕКС – УНСС
София, 2017

ПОСЛЕДИЦИ ЗА БЪЛГАРИЯ ОТ ОТЛАГАНЕ НА ЧЛЕНСТВОТО Й В ШЕНГЕН, В КОНТЕКСТА НА УСЛОЖНЕНАТА МЕЖДУНАРОДНА ОБСТАНОВКА

Тодор Кондарев,
НБУ

Какво е Шенгенско пространство – система облекчавача и гарантираща свободното движение на хора или система за борба с организираната пресъпност, трафика на наркотици и хора и международните измами?

Отговорът на този въпрос би улеснил анализа относно състоянието на България в процеса по присъединяване както и смисъла и последиците от това присъединяване.

Началото на изграждането на Шенгенското пространство е поставено на 14 юни 1985 г., когато 5 държави членки на Европейския Съюз (ЕС)¹ – Белгия, Франция, Германия, Холандия и Люксембург, в градчето Шенген (Люксембург) сключват споразумение за постепенно премахване на контрола върху движението на лица по общите им граници и **засилване на контрола по границите** им с останалите държави, които за групата се явяват външни.

Споразумението предвижда и **засилено полицейско сътрудничество и обща визова политика** т.е. **еднакво третиране на гражданите от държавите извън съюза по отношение на възможностите им за достъп до съюза.**

Въпреки че е сключено през 1985 год., на практика Шенгенското споразумение започва да се прилага от 1995 год.

Интересно е да се отбележи, че няма реципрочност между членството в ЕС и Шенгенското пространство. Към момента участващите в Шенгенското споразумение държави са 26: Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Дания, Естония, Исландия, Испания, Италия, Латвия, Литва, Лихтенщайн, Люксембург, Малта, Нидерландия, Норвегия, Полша, Португалия, Словакия, Словения, Унгария, Финландия, Франция, Чехия, Швейцария, Швеция.

Четири от тези държави – Исландия, Норвегия и Швейцария и Лихтенщайн не са членове на ЕС, но те изцяло са се присъединили към Шенгенското право.

От своя страна две държави членки на ЕС – Република Ирландия и Обединеното кралство, са решили да останат извън Шенгенската зона, т.е. не са премахнали граничния контрол с другите страни от ЕС членувачи в Шенген, но са опоризирани да участват в тази част от Шенгенското право, свързана с полицейското сътрудничество, включително Шенгенската информационна система.

Има и трета група държави, България, Кипър, Румъния и Хърватска, които са подписали Шенгенското споразумение, но все още не са присъединени към Шенгенското пространство.

Какво означава това?

Шенгенските споразумения са се превърнали в ключови елементи на договорите на ЕС и са в основата на функциониране на вътрешния му пазар, а именно свободното движение на хора и стоки в рамките на съюза.

Цел на Шенгенското сътрудничество е и да осигури защита на хората и тяхната собственост чрез намаляване на възможностите за злоупотреби. За целта ефективното сътрудни-

¹ Навсякъде в текста по-нататък ще бъде използвана абривицията ЕС

чество между полицейските, митническите, съдебните органи и органите за контрол на външните граници на държавите-членки е от изключително значение.

Следователно, функцията на Шенгенското споразумение е, от една страна да осигури свободно движение – за граждани на ЕС, легални имигранти и граждани на трети страни с "шенгенска виза", а от друга – да ограничи, дори "да затвори" достъпа на трети страни до Шенгенското пространство.

Шенгенското споразумение регулира движението на хора, а всеки процес, който директно засяга по-големи групи от хора, неминуемо поражда сериозни социални, икономически и политически последици.

От началото на 2001 год., българите вече могат да пътуват свободно, но все пак за тях контролът по границите (външни и вътрешни) на Шенгенското пространство остава. За гражданите на България това е и най-видимият аспект на Шенгенското споразумение, но дали е най-важният?

Целта на настоящата публикация е да разгледа възможните вътрешнополитически и външнополитически причини за отлагане на членството на България в Шенген и последици от пропусканата до момента шанс да се присъединим към Шенгенската общност.

Причините

Задълго с присъединяването си към ЕС, България пое и ангажимент за присъединяване и към Шенгенското пространство до 2011 год., но и днес в края на 2016 год. България е все още извън Шенгенската зона.

Имаше ли основание ЕС да отложи премахването на граничния контрол с България и Румъния няколко пъти? На конференция в Брюксел през 2011 г., по време на унгарското председателство, унгарският премиер Виктор Орбан посочи като основна причина за неприсъединяването на България липсата на политическа подкрепа. По думите му, на пътя на България и Румъния към момента стоят силни държави членки, чиито позиции и влияние имат значение.

Дали причините за това са изцяло политически или политическото говорене дискретно заобикаля други съществени проблеми!

Изпълнението на техническите условия по присъединяването е признат факт от Европейските ни партньори, но България е все още извън Шенгенската общност. Защо е така?

Критериите за членство в Шенген далеч не са само "технически", т.е. обезпечаване на границата с технически средства за наблюдение и изграждане на инфраструктура, снабдяване на Министерството на вътрешните работи (МВР) с техника за издаване на паспорти с биометрични данни и др. Става дума и за управленски критерии, които се отнасят най-вече до качеството на управление, способностите на управленския персонал на МВР и ефективността на съдебните органи при решаване на визови спорове и нарушаване на законодателството. На преден план излиза не толкова квалификацията на отделните специалисти, колкото проблемът с корупцията. Съгласно доклад на Брюксел от началото на 2014 год., въз основа проучване на Евробарометър, България е на първо място по корупция сред 28-те държави членки на ЕС.

1. Визовата политика и опазване външната граница на ЕС.

България носи отговорност за опазване на 1647 км от външната граница на ЕС.

Промаяната в положението на България спрямо Шенгенското пространство неминуемо ще окаже влияние върху човешкия поток за и през страната. Очаква се нарастване на човешкия поток по границите ни с Шенгенските държави каквато е Гърция и евентуално Румъния, която също като нас кандидатства за включване в Шенгенското пространство. Това се обяснява с факта, че след присъединяването, общите ни граници, стават вътрешни за съюза и не подлежат на граничен контрол, което ще облекчи преминаването.

Както е известно, освен с Гърция и Румъния, България граничи още със Сърбия, Македония и Турция. Общите ни граници с тези държави се явяват и външна граница за ЕС.

Съгласно възприетия от ЕС през 2003 год. подход на т. нар. "европейска перспектива", стабилизационата и въстановяването на Западните Балкани, се осъществява чрез перспективата за членство в общността. Като следствие от тази политика от януари 2010 год. е премахнат визовият режим със Сърбия, Македония и Черна гора, в резултат на постигнатия от тях напредък. От края на същата година е премахнат и визовият режим за гражданите на Албания и Босна и Херцеговина. Така свободното пътуване освен чисто практическо изменение, цели да създаде у народите от Западните Балкани мотивация за реформи.

Косово е последната държава от Западните Балкани, с която ЕС има визов режим. След четиригодишни преговори с Европейската комисия, през септември 2016 г. бе отчетено, че Косово е изпълнило 93 от 95-те условия, а именно ратифициране на граничното споразумение с Черна гора и създаване на община на сръбското малцинство в страната. С това техническите пречки за премахване на визовият режим с Косово ще отпаднат.

От държавите, с които България има обща граница, само южната ни съседка Турция е все още със статут на визов режим по отношение на ЕС и контролът по границата с нея трябва да бъде безапелационно гарантиран. Проблемът с гарантиране сигурността на българо-турската граница придоби измислена след започване на войната в Сирия и особено в края на 2013 год. когато бежанският поток по тази граница нарастна в пъти. Всъщност България се оказа напълно неподготвена да упражни ефективен контрол върху границата си. Тя се оказа "разграден двор" и лесна мишена за стотици нелегални имигранти. По данни на МВР през 2012 год. общо 1387 човека са потърсили закрила в България, докато към декември 2013 год. нелегално са преминали границата ни с Турция 11 158 души. На фона на предприетите мерки за овладяване на миграционния натиск по българо-турската граница, а именно изградени приблизително 200 км отградни съоръжения и засилено полицейско и военно присъствие, за периода януари-август 2016 г., тя е преминала нелегално от 3218 граждани на трети страни. Други 5492-ма граждани на трети страни са задържани във вътрешността на страната и 3379 на българо-сръбската граница при опит да я напуснат. Предполага се, че всички те също са проникнали в България като част от главния мигрантски поток през българо-турската граница.¹

С Република Турция България има асиметричен визов режим, българските граждани пътуват безвизово, а за турските се изискват визи. Отпадането на визовият режим между ЕС и Турция е обвързано със споразумение за реадмисия на нелегалните имигранти, в сила от юли 2016 г., което турските власти не прилагат по отношение на България към момента.

Опасенията, че с падането на вътрешните граници между България и страните членки на Шенген, всички молби за убежище ще бъдат подавани на българо-турската граница се окача скромна прогноза на фона на зялалата ни през 2013 год. и продължаваща до днес бежанска вълна, в следствие на войната в Сирия и съпровождащият я нелегален миграционен поток. Именно поради европейските норми по този въпрос, когато бежанската вълна е факт, грижите за повечето от тези хора си остават наша отговорност с всички последици от това.

В пакета политики на ЕС по отношение на нелегалната имиграция, освен граничен контрол, влизат и политиките за предоставяне на убежище. България е приела съществувателни рамки, регулиращи предоставянето на убежище по линията на т. нар. Дъблински споразумения и е страна по "Европейският пакт за имиграцията и убежището".²

¹ Месечна информация относно миграционната обстановка в Република България към месец август 2016г., www.mvr.bg

² European Pact on Immigration and Asylum, <http://europa.eu/legislation>

